

LUIGI CHIAVARINO

**Don Bosco
se smije**

Naslov izvornika:

Luigi Chiavarino, *Don Bosco che ride.*

I »fioretti« di san Giovanni Bosco

© 1988 by Edizioni San Paolo s.r.l. – Cinisello Balsamo (MI)

Nakladnik i copyright za hrvatski prijevod:

© 2013 by SALESIANA d.o.o.

Srebrnjak 101, Zagreb

E-pošta: salesiana@salesiana.hr

www.salesiana.hr

Za nakladnika: Rudi Paloš

Prijevod: Rudi Paloš

Grafička oprema: Marijan Osman

Crteži: Cosimo Musio

Lektura: Vjeročka Ban

Tisk: Kerschoffset Zagreb d.o.o.

1 2 3 4 5 • 17 16 15 14 13

Tiskano u Hrvatskoj (veljača 2013)

Printed in Croatia (February 2013)

LUIGI CHIavarino

Don Bosco se smije

»Čujetići« sv. Ivana Bosca

BIBLIOTEKA »SVJEDOČANSTVA«

Knjiga 22

- 1-2. E. Bianco – C. De Ambrogio, *Prijatelj napuštenih*
3. A. Biedermann, *Cvijet s vrhunca*
4. M. Mudgeridge, *Majka Terezija*
5. T. Bosco, *Zov mira*
6. J. Jenko, *U život za druge*
7. T. Bosco, *Marija Mazzarello*
8. T. Bosco, *Apostol gubavaca*
9. Ž. Brzić, *Najljepši ukras*
- 10-11. J. Monahan, *Golgota jednog mladog lječnika*
12. T. Bosco, *Petnaestgodišnji pobjednik*
13. S. Kourdakov, *Oprosti mi, Nataša*
14. A. Stojić, *Dva života za Kinu*
15. A. J. Cronin, *Christine, zar tako?*
16. W. Götzinger, *Majka Margareta*
17. W. Krieger, *Mihovil Magone*
18. E. Bianco, *Takav je bio don Bosco*
19. A. Stojić, *Don Bosco. Svetac mladenačke radosti*
20. T. Bosco, *Dominik Savio*
21. U. M. Pasquale, *Aleksandrina Maria Da Costa*
22. L. Chiavarino, *Don Bosco se smije*

I.

GODINE NA OBITELJSKOM OGNJIŠTU

Ivica razbijene glave

Ivica Bosco (za mamu i za sve je bio samo Ivica) još je kao dječak bio vrlo zainteresiran za igru i zabavu. Među svim je igrama najviše volio onu zvanu *klis*, koja se sastojala u tome da se drvenom motkom pogodi neka vrsta drvenoga valjka, što ga je bacio jedan od suigrača.

Često se međutim događalo da ga je *klis*, što ga je bacio kakav nevješt igrač, pogodio ravno u lice ili u glavu, a tada bi krvareći sav izudaran potrčao majci da ga ona liječi.

Mama Margaret ga je korila:

– Zašto uvijek ideš k tim drugovima? Zar ne vidiš da su zli i da ti čine зло?

– Upravo zato što su zli, idem k njima. Kad sam ja s njima, dobri su i ne psuju.

– A zatim dolaziš kući razbijene glave!

– Bila je to nezgoda.

– Dobro. Ali nemoj više ići u njihovo društvo.

– Mama!

– Jesi li me razumio?

– Ako je riječ o tome da ti učinim zadovoljstvo, onda više neću ići. Ali pomisli, ako sam ja među njima, onda rade onako kako to ja hoću i suzdržavaju se od svada i psovki.

Majka je na trenutak bila neodlučna, a zatim mu je, bojeći se da će spriječiti nešto dobro, nakon kratka oklijevanja, dopustila da ode.

Ivica je već tada naslućivao svoje poslanje među dječacima. Potrčao bi povezane glave natrag u prekinutu igru. Svi su ga isčekivali i pozdravljali zbog njegova iskrenog veselja i velike domišljatosti. Ivica bi im u šali dobacio:

– Molim vas, pazite na glavu!... Barem na glavu!

»Želiš li mi pomilovati leđa!«

Ivica bijaše siroče od svoje druge godine. Njegova majka Margareta je blaga ali energična i snažna žena. Mora biti i majka i otac. U kutu kuhinje nalazi se savitljiv prutić, »šiba«. Dječaci znaju čemu služi. Margareta ga nikad nije upotrijebila, ali ga nikad nije nuklonila s onoga mjesta.

Jednoga je dana Ivica, u žurbi da potrči na »klis«, zaboravio zatvoriti vrata kunićnjaka nakon što je nahranio kuniće. Uvečer su teškom mukom uspjeli pohvatati sve one životinje koje su se razbježale po livadama. Čim je Ivica ušao u kuću, čuo je kako ga majka zove:

– Ivice, donesi mi »šibu«!

– Zašto? Što ćeš s njom učiniti? – zapitao je u šali.

– Donesi mi je pa ćeš vidjeti!

Ivica je iz kuta uzeo šibu i donio je majci s patničkim izrazom na licu.

- Želiš mi pomilovati leđa, znam ja to!
 - A zašto ne, kad si mogao nešto takvo učiniti?
 - Mama, neću to više nikada učiniti, nikada više!
- Ivica je zagrljio majku, a šiba je vraćena na njezino mjesto.

»Oprosti, mama!«

Ivica i njegov brat Josip vraćaju se s polja na kojem se žanje. Od vrućine puca i kamenje, a dječaci su jako žedni. Majka Margareta izvlači iz bunara vedro svježe vode i pruža malu posudu s vodom prvo Josipu, koji je stariji.

Ivica se mršti. Uvrijedjen je zbog tog davanja prednosti. Naglo se okreće, udara nogom i odbija piti. Ne rekavši ni riječi, mama Margareta vraća natrag posudu i spušta vedro. Prolazi nekoliko minuta u napetoj šutnji. Zatim se čuje glas:

- Mama, hoćeš li mi dati vode?
- Mislila sam da nisi žedan.
- Oprosti, mama!
- Tako je dobro! – I Margareta daje i njemu posudu s vodom.

Tako odrasta Ivica. Malen, zagasite boje kose, zdrav kao dren, zvonkoga smijeha i beskrajno živahan.

Diplomacija jednog dječaka

Jednoga se je dana »klis« u igri polomio. Ivica i Josip imaju jedan zamjenski na kuhinjskom ormaru gdje se drže zemljane posude s uljem, boce i staklenke s vinom. Ivica potrči u kuću, popne se na stolicu i traži klis, ali u brzini gurne posudu s uljem koja pada na pod i razbije se, a ulje se posvuda razlijeva.

Zbunjen, nastoji sve odmah očistiti. Ali kako da to sakrije pred majkom? Ulje je tako skupo!

Razmišlja i premišlja. Polazi u susret majci koja je otisla na tržnicu. Izdaleka je primjećuje. Brzo odreže lijepu šibu s obližnje živice, pažljivo je obreže i trči u susret majci.

– Kako si, mama? Jesi li dobro putovala?

– Da, Ivica. A ti, jesli bi bio dobar? – Majka Margareta primjećuje čudno ponašanje maloga nestaška.

– Ah, slušaj, mama, htio sam zapravo reći... Uzmi!

– I pruža joj šibu.

– Oh, opet si počinio neki od svojih nestašluka!

– Da, mama, ovaj sam put načinio veliku štetu i zaslužujem kaznu.

– Što se dogodilo?

– Razbio sam zemljjanu posudu s uljem. – Zatim joj je ispričao kako se to dogodilo.

– Ivica, žao mi je zbog ulja, ali mi je dragoo zato što svojoj majci ne lažeš. Drugi put budi pažljiviji jer, kao što i sâm znaš, ulje je skupo.

Majka se nasmiješila, a Ivica ju je zagrljio.

Nezgoda lovca na ptičja gnijezda

Ivica je vrlo vješt u penjanju na drveće. Izgleda kao da je vjeverica. Jednoga se dana penje na visoki hrast žečeći dohvati gnezdo s ptićima.

Začas je na vrhu. Međutim, gnezdo je na kraju dugačke grane koja ubrzo popušta i savija se pod njegovim nogama.

Ivica se nije obeshrabrio. Polako, polako prilazi gnezdu i jednog po jednog uzima ptiće i stavlja ih u svoja njedra.

Dotle mu je sve išlo prilično glatko. Povratak na stablo predstavljao je mučnu pustolovinu! Doista, nogu mu se iznenada okliznula te je ostao visjeti na grani držeći se rukama.

Položaj je vrlo opasan. Ivica shvaća tu opasnost. Nakon nekoliko očajničkih pokušaja da se popne na granu, popuštaju mu ruke. Oprezan i gibak, nastoji pasti uspravno. Dočekuje se na vrške nožnih prstiju i odskače prema naprijed.

Doskok je bio vrlo uspješan. Međutim, ostao je ošamućen od pada kojega se prilično dugo sjećao.

Nečisti duhovi

Ivica je neustrašiv i radoznao. Kad je jednoga dana bio kod djeda i bake s majčine strane, čuo je govoriti o duhovima. Netko je rekao da se u toj kući stalno čuje sad kraći sad dulji tajanstveni i zastrašujući štropot.

Jedne večeri, dok su svi bili zajedno okupljeni, sa stropa se začuo udarac, kao da je riječ o košari punoj kuglica. Zatim se čuo prigušen i polagan šum kao da se nešto miče s jednog do drugog kraja prostorije.

Svi su zadrhtali.

– Što bi to moglo biti?!

– Duhovi, duhovi!

Svi se odmiču. Jedino Ivica glasno kaže:

– Poći ču pogledati što je to. Uzmite svjetiljku!

Neki su zastali, pa uzeli svjetiljku i pratili ga po drvenim stubama koje vode na tavan.

Ivica je odgurnuo vrata, ušao i, podigavši svjetiljku, pogledao uokolo.

Nema nikoga. Posvuda tišina.

Prisutni također proviruju. Štoviše, neki također ulaze. Međutim, ubrzo počnu vikati i bježe s tavana.

Jedna prevrnuta košara se pomicala, kretala i polako prilazila.

Kad se začula vika, košara se zaustavila. Zatim se opet pokrenula i došla do Ivičinih nogu. Pazi! To je začarana košara!

Odloživši svjetiljku na neku staru stolicu, Ivica se sagnuo, pružio ruku i privukao košaru k sebi.

– Ostavi! Ostavi! – viču mu svi uglas. On se međutim ne obazire na povike i odvažno podiže košaru.

Pod košarom je našao debelu kokoš koju je gospodarica ostavila na tavanu da leži na jajima pa je na nju i zaboravila.

Budući da je u košari prislonjenoj uza zid bilo zrna pšenice, gladna kokoš počela ih je kljucati. Međutim, košara se prevrnula, poklopila je i tako zarobila.

Razgovori o duhovima, čaranju i vješticama, a napose strah, uvjerili su sve da su posrijedi strašna i đavolska posla.

Mali žongler

Kad bi s majkom odlazio na tržnicu i na sajmove, Ivica je često promatrao ljude koji su se okupljali oko akrobata i opsjenara.

Bistri je dječak odmah shvatio da je to lako i moćno sredstvo za pridobivanje tuđe pozornosti. Stoga je osobito pažljivo pratio njihove vještine. Nastojao je uočiti svaku njihovu kretnju, otkriti sve njihove trikove i naučiti njihovo umijeće.

Vrativši se kući, ponavljao je one igre koje je video, sve dok ih ne bi uspio savršeno izvesti. Lako je za-

misliti koliko se puta spotaknuo, udario, pao kad bi npr. zaželio oponašati akrobate koji plešu po užetu, izvode salto mortale, hodaju na rukama po zemlji nogu uzdignutih u zrak. Svojom ustrajnošću i umiješnošću uskoro je uspio postati vrlo vješt u svakovrsnim igrama.

Kad se dobro izvježbao, počeo je i sâm priređivati slične priredbe, posebice nedjeljom.

Privezao bi jedan kraj užeta za jedno stablo, a drugi za drugo na određenoj udaljenosti. Potom bi na stolić položio stolicu, a po zemlji prostro tepih.

Kad bi sve bilo spremno, a znatiželjni se ljudi okupili da vide veliku novost, Ivica bi započeo molitvu krunice, otpjevao hvalospjeve, potom se popeo na stolicu i ponovio propovijed koju je te nedjelje čuo na misi, nakitivši je poučnim primjerima.

Ako bi tkogod učinio što neprimjereno ili mrmljao, Ivica bi ga, uspravljen na stolici, ozbiljno ušutkao.

Zatim bi započinjao predstavu. Načiniti lastavicu, salto mortale, hodati na rukama nogu uzdignutih u zrak, gutati kovanice a zatim ih pronalaziti na tuđem nosu, umnažati loptice i jaja, pretvarati vodu u vino, zaklati pile a zatim učiniti da leti – sve su to za njega bile najobičnije stvari.

Po užetu je hodao, skakao i plesao kao po cesti. Objesio bi se o uže sad jednom sad objema nogama, ponekad objema rukama ili samo jednom, a zatim bi se iznova s izuzetnom lakoćom vinuo gore. Svaki je njegov podvig bio popraćen dosjetkama, duhovitim dobacivanjima i šalama.

Svi su mu se beskrajno divili, smijali se, pljeskali i uzvikivali: »Živio!«

On bi, zadihan i oznojen, na trenutak prekinuo.
Stanke je ispunjavao pjevanjem kakva hvalospjeva ili
poučnim pripovijedanjem.

Samo se netko pravio neupućenim. Bio je to nje-
gov polubrat Antun, koji mu se rugao:

– Lakrdijaš! Cijelog češ života biti šarlatan!

Mala kućna umijeća

Da bi priredio sve što je bilo potrebno za takve
zabave, trebalo mu je novaca. Ivica, koji je bio do-
mišljat i bistar, dobro se snalazio.

Bio je vrlo vješt u hvatanju ptica pomoću zamki,
lijepka ili omči. Kao vrstan poznavalac gniazezdâ, znao
je sakupiti velik broj ptica svake vrste koje bi jako
dobro prodao.

Izrađivao je kosu od slame, a i košare i koševe koje
je prodavao na tržnici.

I gljive i ljekovite trave bile su za njega izvor priho-
da, pa čak i zmije, koje je znao odnositi u ljekarnu.

Naučio je presti kudjelju, pamuk, lan, nalazio veli-
ke čahure dudova svilca za svilu. Znao je plesti čara-
pe i majice. Sve mu je to služilo kao izvor prihoda.

Majka, koja je sve to promatrala, pustila ga je da
to čini jer je shvaćala plemenite ciljeve svog Ivice,
koji je već u toj dobi dao naslutiti velike stvari o samo-
me sebi.

Prvi izazov akrobata

Jedne nedjeljne večeri, u kapeli u susjednom za-
seoku, trebala se održati propovijed. Crkva je već
bila dupkom puna kad se iznenada začuo zvuk trube:
bio je to neki akrobat.

Bilo je nemoguće zadržati djecake i mladiće koji su pojurili van, a djevojčice su ih slijedile. Isto su to malo-pomalo načinili i muškarci. U crkvi je na kraju ostao tek neznatan broj starijih žena.

Ivica je također izašao na trg i stao u prvi red. Pozvao je akrobata da se natječu u umijeću. Akrobat je podrugljivo pogledao mališana. Međutim, budući da su svi vikali, prihvatio je izazov i predložio igru s magičnim štapićem. Izvadivši štapić, pozvao je dječaka da se dokaže.

Ivica je uzeo štapić i stavio kapu na glavu. Zatim je, oslonivši jedan kraj štapića na dlan ruke, prebacio štapić na vrh maloga prsta, pa prstenjaka, srednjeg prsta, kažiprsta i palca, zatim na zglob iste ruke pa na lakat, rame, čelo, bradu, usta, nos i čelo. Nakon toga je, ponovno istim putem, štapić vratio na dlan ruke te ga predao akrobatu da učini isto.

Ljudi su se zaneseno divili. Prolomio se pljesak, a svi su povikali:

– Na vama je red! Na vama!

– Ne bojim se da će izgubiti! – uskliknuo je akrobat. Žurno je dohvatio štapić, vodio ga jednak vješto sve do usta, ali je tu, budući da mu je nos bio prilično dugačak, štapić zapeo, izgubio ravnotežu i pao na zemlju. Čuo se gromoglasan smijeh. Vrisak, povici i buka čuli su se nadaleko. Kukavac je na brzinu pokupio svoje stvari i ljutito nestao.

Tada se Ivica okrenuo ljudima i odlučno uzviknuo:

– A sada podimo u crkvu na propovijed!

Nitko nije izostao.

Zbogom malom kosu

Jednoga je dana uhvatio kosa, brižno ga njegovao i uvježbao u pjevanju, zviždeći mu u uši note i napjeve tako da je nakon nekog vremena ptica postala njegova velika zabava i veselje.

Ali... »*Svaka stvar ima svoje doba i ne traje vječno!*«

Jednoga tmurnog dana, vraćajući se iz škole, našao je praznu krletku. Mačka ju je razvalila, a kos je nestao. Ostalo je samo nešto okrvavljenog perja. Ivan je zaplakao. Majka ga je pokušala utješiti govoreći mu da će negdje u grijezdima pronaći drugoga kosa. Ali Ivica je nastavio jecati. Nije mu bilo nimalo stalo do drugih kosova. Njega je zanimaо samo »onaj ondje«, njegov mali prijatelj, koji je bio ubijen i kojega više nikada neće vidjeti.

Nekoliko je dana bio tužan i nitko ga nije uspijevao razveseliti. »Napokon je stao« – pripovijeda Lemoyne – »i počeo razmišljati o ništavnosti ovo-svjetskih stvari te je donio odluku koja je nadmašila njegovu dob: odlučio je da nikada više neće vezati svoje srce za nešto ovozemaljsko.«

Crni kruh i dobro srce

Ivici Boscu bio je drug na ispaši Sekondo Matta, sluga na obližnjem imanju.

Sekundo je za doručak obično dobivao komad crnoga kruha, dok je Ivici majka davala lijep komad bijelog kruha.

Ivica je često govorio Sekondu:

- Hoćeš li mi učiniti uslugu?
- Vrlo rado.
- Hoćemo li zamijeniti naše kruščice?

– Zašto?

– Tvoj mora da je ukusniji od moga ili mi se jednostavno više sviđa.

Matta je u svojoj priprostosti mislio da je njegov kruh Ivici doista ukusniji te je odmah prihvatio prijedlog.

Tako se nastavilo tri sljedeća proljeća, iako Mattin tvrdi crni kruh uopće nije bio neka poslastica. Tek kad je odrastao, Sekondo Matta je postao svjestan Ivičine dobrote.

Duša zabave

Ivica je obično bio duša zabave. Uistinu je imao *dar vode*. Tako će biti i kasnije. Igra je za nj uvijek bila sredstvo za pridobivanje srca dječaka radi kakva dobra.

Zahvaljujući svojem oštromnom promatranju i pronicavosti, naučio je mnoge igre: karte, tarok, kuglice, štakе, skokove, trčanje. Bio je slavan u svemu. Često je priređivao javne i privatne priredbe. To je izazivalo divljenje jer su u ono doba te igre bile slabo poznate.

U svemu tome, a da i ne govorimo o igrama umješnosti, utrkama, skokovima i tjelovježbi, bio je doista nenadmašiv.

Usvojio je izreku:

Radujte se i činite dobro...

Pustite vrapce da cvrkuću!

Svaki put kad bi video skupinu svojih prijatelja ili poznanika i pobojao se da bi mogli započeti kakav nepristojan razgovor, ljubazno bi im se pridružio i zabavio ih prijaznim rijećima, a nakon toga bi započinjao kakvu zabavnu igru.

Jednom bi ih pozvao da sa zemlje pokupe novčić pomoću maloga prsta i kažiprsta iste ruke. Drugi put bi im predložio da načine lûk oko sebe, preokrenuvši se unatrag tako da glavom dodirnu tlo. Zatim bi ih poticao da stanu jednom nogom uz drugu te se sagnu i poljube zemlju ne dodirnuvši je rukama.

Ponekad bi ih nukao da ustima dohvate jabuku koja pluta u vedru punom vode ili novčić skriven u posudi punoj brašna ili pak da trče i skaču s nogama konopcem povezanim zajedno.

Ponekad im je recitirao stihove, govorio latinski i grčki, držao govore bez pripreme ili pak izvodio komedije i dijaloge.

Zauzeti takvim zanimljivostima, više nisu mislili na opake razgovore. Uvijek bi odlazili prisjećajući se nečega korisnoga, a Ivica Bosco je u tome bio savršen učitelj.

*Uvijek se smijte i šalite,
ali nikada ne grijesite!*

Bilješka o píscu

Luigi Chiavarino rođio se 28. prosinca 1865. u San Benedetto Belbu (Cuneo). U vrlo ranoj dobi ušao je u oratorij, primio redovničko odijelo od don Bosca i naznačio njegovoj smrti. Godinu dana kasnije zaređen je za svećenika (2. listopada 1889) te se posvetio propovijedanju i publicističkoj djelatnosti u Pijemontu, surađujući s don Giacomom Alberioneom. Dvadeset godina bio je župnik u rodnome mjestu (1930–1950). Umro je 21. studenoga 1953. u Bielli.

Svećenik i pisac jasna i djelotvorna stila, bio je autor tekstova i vjerskih spisa osobito dobro prihvaćenih na katehetskom području tijekom pedeset godina. Među najčitanijim tekstovima, prevedenim na mnoge jezike, podsjećamo na sljedeće: *Ispovijedajte se dobro; Pričešćujte se dobro; Djeco, podîmo k Isusu; Zablude protestanata*. Objavio je i djelo *O dobrom vladanju i životu u sjemeništima i odgojnim zavodima* (1909). Knjiga *Don Bosco se smije* prevedena je na španjolski, francuski i portugalski.

Sadržaj

Predgovor nakladnika izvornika	5
Don Boscova osobna iskaznica	7
I. GODINE NA OBITELJSKOM OGNJIŠTU	19
II. NEVOLJE U ADOLESCENTSKOJ DOBI	34
III. VEDRE GODINE MLADOSTI	49
IV. LICE MLADOG SVEĆENIKA	70
V. VELIKA REVNOST U RADU ZA MLADE	81
VI. ORATORIJ U VALDOCCU	106
VII. ŽIVOT U ORATORIJU	126
VIII. NE DIRAJTE DON BOSCA!	145
IX. »ZVAT ĆEMO SE SALEZIJANCI«	156
X. DON BOSCOVA POLITIKA	185
XI. DON BOSCOVI PAPE	203
XII. SKUPLJAČ PRILOGA ZA PAPINU CRKVU	213
XIII. DON BOSCOVA DUHOVITOST	224
XIV. VIDOVITOST I METAFIZIČKI DAROVI?	243
XV. DON BOSCOVI SNOVI	260
Bilješka o piscu	278
	279

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 833012.

ISBN 978-953-205-111-7

